

B I B L I O T H E C A
S C R I P T O R V M G R A E C O R V M E T R O M A N O R V M
T E V B N E R I A N A

FLAVIVS ARRIANVS

VOL. II

SCRIPTA MINORA ET FRAGMENTA

ADIECTAE SVNT TRES TABVLAE GEOGRAPHICAE
ET FRAGMENTVM PAPYRI 1284 SOCIETATIS ITALIANAE

EDIDIT

A. G. ROOS

ADDENDA ET CORRIGENDA ADIECIT

GERHARD WIRTH

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS ALTERAE (MCMLXVIII)

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMII

**ADMONEBUNTUR, QUI HVNC LIBRVM LEGENT,
VT ADDENDA ET CORRIGENDA CONSVLANT
LATERCVLO □ IN MARGINE APPICTO**

Die Deutsche Bibliothek – CIP-Einheitsaufnahme

Arrianus, Flavius:

Flavius Arrianus / ed. A. G. Roos. - Monachii ; Lipsiae : Saur
(Bibliotheca Teubneriana)

Vol. 2. Scripta minora et fragmenta :

adiectae sunt 3 tabulae geographicae et fragmentum papyri

1284 Societatis Italianae. - Ed. stereotypa ed. 2 (1968) /

addenda et corrigenda adiecit Gerhard Wirth. - 2002

ISBN 3-598-71242-1

© 2002 by K. G. Saur Verlag GmbH, München und Leipzig

Printed in Germany

Alle Rechte vorbehalten. All rights strictly reserved.

Jede Art der Vervielfältigung ohne Erlaubnis des Verlages ist unzulässig.

Gesamtherstellung: Strauss Offsetdruck GmbH, Mörlenbach

PRAEFATIO

DE INDICA.

§ 1.

DE CODICIBUS.

Codicum, qui Arriani Anabasin continent, plerique Indicam quasi Anabaseos appendicem ei subiunctam habent. De eis egi in Prolegomenis ad Arriani Anabaseos et Indicae editionem criticam (Diss. Groning. 1904) et in huius editionis vol. I (1907) praefatione, unde hic pauca repetiturus sum.

E' cod. Vindobonensi historico graeco 4, olim 14, quem siglo A indicavi, bombycino, saec. XII exeuntis vel XIII incipientis, ceteri omnes fluxerunt, cf. vol. I p. I sqq.¹⁾ Sed Vindobonensem hic illic madore affectum eoque lectu difficilem scribe alter, A², saeculo ut videtur XIV retractavit, litterarum ductibus evanidis, quos quidem cernere sibi videbatur, atramento restitutis et eis foliis, quae pessime habita erant, charta superagglutinata reffectis, cf. imago

1) J. Mercati et P. Franchi de' Cavalieri, *Codices Vaticani Graeci I* (1923) p. 487, in describendo cod. Vaticano gr. 325 monent eum (f. 249) Anab. VII 12, 7 i. f. ἀντίπ, non (sicut Vindobonensem) ἀντί, praebere, adduntque: „*quo vel uno fortasse nutat illius (sc. mea) opinio de cod. Vindobonensi communi ceterorum archetypo.*“ Sed quum l. l. de Antipatro sermo sit, cuius nomen in eis quae proxime praecedunt identidem occurrat, per se planum est ibi post verba οὐχ ὡσαύτως εἶναι αὐτῶ πρὸς θύουθ sequi debere vocem ἀντίπατρον. Quod sine dubio etiam librarius Vaticani intellexit et ἀντίπατρον exarare voluit, cuius vocis quum iam litteras ἀντίπ scripsisset, vidit librum quem describeret tantummodo ἀντί habere, et vocem inchoatam non absolvit. Non est igitur cur propter eam rem sententiam meam mutem, neque E. Abicht, *Der gegenwärtige Stand der Handschriftenforschung bei Arrian* (Progr. gymn. Brandenburg. 1906), quicquam attulit quo eam labefactaret, cf. H. Schenkl, *Berl. philol. Wochenschr.* 30, 1910, p. 937 sq.

phototypica f. 126*, quam vol. I addidi. Quo factum est ut genuinae codicis A lectiones multis locis perirent. Quas ut restituas opus est eis codicibus, qui ex A nondum retractato derivati sunt. Eorum adhibui potissimum hosce, cuius rei rationem reddidi vol. I p. XXXV sq.:

B = Parisin. gr. 1753, papyr., saec. XV, cf. vol. I p. XII.

L = Laurent. gr. LXX 1, bombyc., saec. XIV, cf. vol. I p. XVII.

F = Vatic. gr. 143, papyr., saec. XV, cf. vol. I p. XV.

G = Parisin. gr. 1754, papyr., saec. XV, cf. vol. I p. XV.

H = Urbin. gr. 104, papyr., saec. XV, cf. vol. I p. XVI.

Ex A iam retractato descriptus est k = Laurent. gr. IX 32, papyr., saec. XV, quem Iacobus Gronovius nomine Optimi insignivit, cf. vol. I p. XXXI sqq. Quum codicis A ultimum folium nunc perierit, in fine Indicae, inde a vobis ἐξελέλεγκτο πλωτά τε καὶ βαδιστὰ ἐόντα (43, 10), k lectiones codicis A retractati repraesentat.

A accurate exaratus est litteris grandibus et claris. Librarius codicem quem describebat curiose secutus esse et mutationibus et correctionibus abstinuisse videtur.

§ 2. DE CETERIS SUBSIDIIS CRITICIS.

In excerptis historicis iussu imperatoris Constantini Porphyrogeniti medio saeculo X confectis, quae quidem hodie supersunt, multa fragmenta insunt ex Arriani Anabasi deprompta, ex Indica nullum. Quum tamen in Suidae lexico loci nonnulli ex Indica laudentur, apparet eclogarios Indicam quoque, quae in codicibus Anabasin continuaret, compilasse et in operis Constantiniani titulis qui dicuntur nunc perditis excerpta ex Indica sumpta exstitisse. C. de Boor enim demonstravit (Byzantin. Zeitschr. 21, 1912, p. 381—424; 23, 1914/19, p. 1—127) omnes Suidae glossas historicas non ex ipsis rerum scriptoribus, sed — excerptis eis quas e scholiis aut e lexicis deprompsit — ex excerptis Constantinianis exscriptas esse. Ea quae De Boor

exposuerat, confirmavit J. Becker, De Suidae excerptis historicis (Diss. Bonn. 1915).

Excerptorum codex a Suida adhibitus in universum Arriani codice A deterior fuit, cf. Becker l. l. p. 72 sq. Praeterea Suidas quae ex excerptis desumpserat saepe negligenter transcripsit et pro consilio et indole operis sui multa vel omisit vel mutavit, cf. Th. Büttner-Wobst, Excerpt. de virtut. et vitiis I p. XXIX sqq.; Becker l. l. p. 14.

De Suidae codicibus egit J. Bidez, Sitz.-Ber. d. Preuss. Akad. d. Wiss. 1912 p. 850 sqq. Eorum optimus est:

A = Parisin. gr. 2625 et 2626, cuius prior pars bombycina saeculis XIII et XIV, saeculo XII pars altera in pergamena scripta est, cf. Bidez l. l. p. 850; Omont, Inventaire sommaire des mss. grecs de la Bibl. nationale III p. 15. Locos arrianeos a Suida allatos, cum eos qui ex Indica tum eos qui ex operibus nunc perditis desumpti sunt, in Parisino contuli fere omnes; ubi nihil notavi, scias ea quae e Suida laudo, exceptis discrepantiis minoris momenti, ita in eo codice inveniri.

Paucis locis memoravi quas lectiones exhiberet V = Vossianus fol. 2, bombycinus, saec. XII, de quo cf. Bidez l. l. p. 857. Vossiani lectiones sumpsit e Suidae editione a G. Bernhardt curata.

Singulos ex Indica locos laudant Stephanus Byzantius s. v. *Μάσσαλα* (Ind. 1, 8) et Eustathius ad Iliad. IV 297, p. 474, 36 (Ind. 24, 6).

§ 3. DE EDITIONIBUS INDICAE.

Sicut in codicibus, ita in veteribus editionibus Anabasi subiuncta est Indica.

1. Editio princeps, Anabaseos et Indicæ, Venetiis 1535, ab Ioanne Francisco Trincavelio curata, cf. vol. I p. XLII sq.

2. Editio Basileensis, Anabaseos et Indicæ, 1539, ab Ioanne Oporino curata, cf. vol. I p. XLIII.

3. Editio Anabaseos et Indicæ a Bonaventura Vulcanio recensita, Parisiis 1575 apud Henricum Stephanum, cf. vol. I p. XLIII sq.

4. Editio Anabaseos et Indicae a Nicolao Blancardo curata, Amstelodami 1668, cf. vol. I p. XLIV.

5. Geographiae veteris scriptores graeci minores. (Rec. Ioannes Hudson.) I. Oxoniae 1698. In hac editione Indicae posterior pars tantum (inde a cap. 19, 9), qua continetur Nearchi navigatio, recepta est. Hudson adhibuit cod. Bodleianum, cuius numerum non indicavit, sed qui videtur fuisse Bodleianus miscell. 103, de quo egi vol. I p. XXXIV.

6. Editio Anabaseos et Indicae ab Iacobo Gronovio curata, Lugd. Bat. 1704, cf. vol. I p. XLIV sq.

7. Editio Anabaseos et Indicae G. Raphelii, Amstelodami 1757, cum verborum indice etiamnunc utili.

8. Arriani Historia Indica. Rec. et ill. F. Schmieder. Halis Magdeb. 1798. Schmieder ubique fere Gronovii Optimo (k in hac editione) obtemperavit.

9. Συλλογή τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων. I (Vindobonae 1807), in qua Indicae pars posterior ex Hudsoniana editione a nescioquo Graeco repetita est, cf. Müller, G. G. M. I p. IV.

10. Ἀρριανοῦ τὰ σωζόμενα. Ἐκδοθέντα παρὰ Νεοφύτου Δούκα. Βιέννη 1810.

11. Arriani opera graece, studio A. C. Borhek. Vol. II. Lemgoviae 1810. Vol. I (Anabasis) prodierat a. 1792, vol. III prodit a. 1811.

Editiones, quas sub numeris 9, 10, 11 memoravi, mihi non praesto fuerunt.

12. In Arriani operum editione Didotiana (Parisiis 1846) Anabasin et Indicam recensuit F. Dübner, qui primus adhibuit Parisinum gr. 1753, ceteris qui ad id tempus innotuerant codicibus in universum multo meliorem.¹⁾ In Indica formas ionicas ad normam Herodotei quem putabat ionismi refingere conatus est, sed intra certos fines se continuit, cf. eius Praef. p. XXX.

13. Geographi Graeci Minores. Rec. C. Mullerus. I.

1) In Dübneri, Mülleri, Hercheri, Eberhardi editionibus is codex littera A, in mea nec non in editionibus Chantrainii et Jacobi littera B notatur.

Parisiis, Didot, 1855. Indicam commentario instructam habes p. 306—369. Müller editione Hercheri anni 1854 uti nondum potuit, quum suam iam a. 1853 absolvisset.

14. Arriani Scripta minora. Rec. R. Hercher. Lipsiae, Teubner, 1854. Textum praecedit brevis adnotatio critica. Hercher non pauca felici acumine emendavit.

15. Arriani Scripta minora. R. Hercher iterum recognovit, edenda curavit A. Eberhard. Lipsiae, Teubner, 1885. Quo titulo lector in errorem inducitur, nam Hercher quidem hanc editionem non recognovit, sed Eberhard adnotationibus ab Herchero diversis temporibus in marginibus exemplarium nonnullorum ascriptis usus, posthabito iudicio suo, textum talem constituit qualem Hercherum daturum fuisse putavit, et in adnotatione critica editioni praemissa omnia Hercheri inventa vel incertissima — quae sunt numero plurima — recepit¹⁾, quod merito vituperavit B. Keil, *Deutsche Literaturzeitung* 7, 1886, p. 9 sq.²⁾ Quum praeterea Eberhard in refingendis formis ionicis multum ultra Dübnerum progressus sit, textus eius editionis innumeris locis a codicibus discrepat.

16. Arrien, *L'Inde. Texte établi et traduit par P. Chantraine.* (Collection Budé.) Parisiis 1927.

17. F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, IIB (1927), p. 681 sqq., inter Nearchi fragmenta edidit Indicae partem alteram (cap. 18, 1—42, 10) et alios nonnullos locos ab Arriano e Nearchō haustos.³⁾

1) Cf. Eberhard, *Praef.* p. VII.

2) Cf. etiam K. Schenkl, *Bursians Jahresber.* 38, 1884, p. 276.

3) Chantraine et Jacoby nonnunquam, Dübnerum vel Eberhardum secuti, errant in lectionibus codicis B (Parisini 1753) afferendis, et pro lectionibus eius ea citant quae a Vulcano vel Blancardo demum per coniecturam restituta sunt, quum B easdem lectiones vitiosas habeat atque cetera codicis A apographa et ipse A, e. g. 16, 4 *πυρρορέους*; 18, 6 *μιοζέος, ἀλαρίτης*; 25, 2 *νόμια*; 28, 5 *εἰσω ἄν*; 30, 5 *ἀναθαρήσαντες*. Paucis locis Jacoby — quem vereor ne ipse, quum lectiones codicis A ei subministrarem, invitus in errorem induxerim — eius codicis lectiones minus recte laudat, nam 15, 9 *ἀτόπον* habet A; 18, 8

In mea Indicae editione curanda et apparatu critico instruenda eandem viam quam in Anabasi secutus sum, cf. vol. I p. XLVI sqq. Ubi nihil adnotavi, ea quae dedi cum A conspirant, cuius discrepantias etiam minoris momenti, exceptis tantum accentibus, attuli omnes. Ceterorum codicum lectiones, nisi quae probabiles coniecturae sunt, ibi tantum exhibui, ubi prior manus in A periit. Ne tamen apparatus criticum nimia mole onerarem, eis locis sic egi. Ubi A³BL inter se conspirantes minime offendunt, et etiam ubi BL inter se consentientes discrepant ab A³ lectionem exhibente procul dubio corruptam et e prioris manus scriptura male lecta ortam — quod saepe factum est — manum priorem in A perisse non notavi neque vitiosam secundae manus lectionem attuli. Sed ubicunque in prioris scripturae iactura BL inter se dissentiunt, semper A³ et BL, saepe etiam FGH vel aliorum lectiones memoravi. Codicem k in fine Indicae inde a verbis *ἐξελέγκτο πλωτά τε* (43, 10) pro A³ adhibui. Suidae discrepantias omnes recensui.

Quum persuasum mihi sit Indicam, sicut Anabasin, in universum optime in A traditam esse, pauca mutavi. Etiam in formis dialecticis ei obtemperavi, nam mea quidem opinione in A non multum mutatae traduntur ab eis quas Arrianus ipse scripsit, cf. Mnemos. 55, 1927, p. 23 sqq. Hercheri conaminum ab Eberhardo prolatorum magnam partem silentio pressi, cum lectorum commodo tum Hercheri memoriae consulens.¹⁾

δεκαβήλεω et *νικοκλέης* A; 19, 9 *λόγος ὅδε* A, *λόγος δὲ* A³, *λόγος ὦδε* L; 21, 10 *ἐπονομάζειν* A; 30, 8 *δηκαντασηπόμενα* A; 34, 3 *ἐξηγγελμένα* A.

Editiones Chantrainii et Jacobyi in lucem editae sunt, quum huius voluminis ea pars, qua Indica continetur, iam prela exercuisset. Ea quae ex eis afferenda censeo, habes in Addendis.

1) E. g. Arrianus non raro verbi numero plurali utitur iuxta subiectum neutrius generis in plurali positum, e. g. Ind. 8, 1; 12, 9; 27, 2; 29, 13; Cyn. 14, 5 i. f.; Tact. 34, 8; 35, 4. 5. Talibus locis Hercher singularem verbi numerum reposuit, quod in adnotatione critica non memoravi. Arrianus saepe sententiam orditur a voce cum *μὲν* iuncta, nulla copula addita. Quam supplere

Tabularum duarum Nearchi navigationem explanantium delineationem petivi e tabula geographica „Persia, Afghanistan & Beluchistan“ a W. M. Turner confecta, quam operi suo adiecit G. N. Curzon, *Persia and the Persian question* (Londinii 1892). Nomina antiqua ipse addidi.

DE CYNEGETICO.

§ 4. DE COD. PALATINO GRAECO 398.

Arriani Cynegeticum et Periplum Ponti Euxini solus servavit cod. Palatinus gr. 398, quem accurate descripsit A. v. Gutschmid, *Neue Heidelberger Jahrbücher* 1, 1891, p. 227 sqq. (= *Kleine Schriften* 4, p. 590 sqq.); cf. praeterea H. Stevenson, *Codices manuscripti Palatini graeci Bibliothecae Vaticanae* (1885), p. 254; W. Aly, *Herm.* 62, 1927, p. 321.

Palatinus anno 1623 Heidelbergae Romam in bibliothecam Vaticanam migravit, a. 1797 Parisios transportatus est, a. 1815 Heidelbergam rediit. Initio mutilus est, nam quaternionum 48, quos habebat, priores 5 perierunt, quo factum est ut nunc in medio opusculo quodam inciperet. Arrianea eius codicis siglo P indicabo.

Membranaceus est, saec. X ineunte diligentissime scriptus. Librarius si qua in archetypo corrupta putabat, ea omisissis spiritibus et accentibus ad amussim transscripsit, ab eoque etiam correcturae et rasurae, in codice hic illic obviae, tantum non omnes profectae videntur, quibus plerumque menda ab ipso admissa emendavit.

Praeter alia multa Palatino qualis nunc est continentur haec:

1. Anonymi Byzantini Periplus Ponti Euxini pseudo-arrianei, de quo vide infra p. XVI pars postrema. Incipit folio quod nunc numeratur undecimum, sed re vera codicis primum est (nam folia decem, quae praecedunt et conspectum codicis continent, novicia sunt), linea

solet Hercher, e. g. *Ind.* 2, 8; 6, 9; 26, 2. Plerumque ea supplementa non notavi.

prima, in media voce: *σμοῦ τε πάθος κτλ.* (Geogr. gr. min. ed. Müller, I p. 412, 22), desinit f. 16^v linea 26.

2. Arriani Cynegeticus, praemissa capitulorum tabula, quae rectum et versum f. 17 complet: τοῦ ἄρριανοῦ κυνηγετικοῦ κεφάλαια (vox ἄρριανοῦ erasa est). Opusculum ipsum incipit f. 18^r l. 1: ἄρριανοῦ κυνηγετικός, sed in locum vocis ἄρριανοῦ scalpello erasae manus recentior rubris litteris substituit: ξενοφῶντος ἀθηναίου τοῦ δευτέρου. Desinit f. 30^r l. 16, subscriptionem habet: πλήρης ὁ ἄρριανοῦ κυνηγετικός, ubi iterum pro voce ἄρριανοῦ abrasa manus recentior scripsit: ξενοφῶντος ἀθηναίου τοῦ δευτέρου. Ea quae erasa sunt dispici tamen possunt.

3. Arriani Periplus Maris Euxini. Incipit f. 30^v l. 1: ἄρριανοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τραϊανόν· ἐν ᾗ καὶ περίπλους εὐξείνου πόντου, desinit f. 40^r l. 5, subscriptionem habet: ἄρριανοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τραϊανόν· ἐν ᾗ καὶ περίπλους εὐξείνου πόντου: — διώρθωται οὐ πρὸς σπουδαῖον ἀντίγραφον.

Arrianea in eo contuli a. 1906.

§ 5. DE DEMETRII PEPAGOMENI CYNOSOPHIO.

Cynosophium, liber de cura canum, scriptum est ab eodem Demetrio Constantinopolitano, cuius Hieracosophio, libro de re accipitraria, in codicibus subiunctum est.¹⁾ Non diversus videtur a Demetrio Pepagomeno medico Constantinopolitano, qui saeculo XIII vergente opus scripsit *περὶ ποδάγρας*, cf. M. Wellmann, R. E. IV (1901) p. 2848 s. v. Demetrius no. 113.

Cynosophium ediderunt Nic. Rigaltius quasi corollarium libri cui titulus: „*ΙΕΡΑΚΟΣΟΦΙΟΝ*. Rei accipitrariae scriptores nunc primum editi“ (Lutetiae 1612), p. 259—278, e duobus manuscriptis Parisinis, et R. Hercher in calce Clau-

1) In titulo quidem Cynosophii auctor non laudatur, sed in prooemio i. f. legitur: μετὰ οὖν αὐτοῦς (sc. τοὺς ἱέρακας) καὶ τούτων (sc. τῶν κυνῶν) ἀποχρώντως ἐπιμελησόμεθα. Hieracosophium autem hunc titulum habet: ἱερακοςόφιον Δημητρίου Κωνσταντινοπολίτου.

dii Aeliani operum editionis Teubnerianae, vol. II (1866) p. 587—599.

Demetrius praeter alios auctores etiam Arriani Cynegetico nonnullis locis usus est, quos in paginarum calcibus indicavi.

§ 6. DE EDITIONIBUS CYNEGETICI.

Qui post renatas litteras primus de Arriani Cynegetico mentionem fecit Henricus Stephanus nonnulla ex eo attulit et explicavit a. 1589 in Schediasmatum libro IV cap. 1 et 2 (p. 1—7) et libro V cap. 16—18 (p. 215—227).¹⁾ Adhibuit aut ipsum Palatinum aut eius apographum quoddam.

E Palatino Cynegeticum descripsit Salmasius tradiditque Rigaltio, qui quum scriptores de re accipitraria et de cura canum ederet, Arriani opusculum simul edere in animo quidem habuit, sed ab incepto destitit.²⁾

1. Arrianus de venatione. Luca Holstenio interprete. Parisiis, S. et G. Cramoisy, MDCXLIV. Holstenius, tunc temporis Romae Cardinalis Barberini bibliothecarius, Cynegeticum e Palatino, inde ab a. 1623 inter Vaticanos asservato, excudendum curavit et vitia, praesertim levia, sustulit multa.

2. Arriani Ars tactica, Acies contra Alanos, Periplus Ponti Euxini, Periplus Maris Erythraei, Liber de venatione ... ex rec. Nic. Blancardi. Amstelodami 1683.

3. Xenophontis Opuscula politica equestria et venatica, cum Arriani libello De Venatione. Rec. I. C. Zeune. Lipsiae 1778.

4. et 5. Arriani operum editiones ab A. C. Borhek (Lemgoviae 1792—1811) et a N. Duca (Vindob. 1810) curatae, cf. p. VIII.

6. Xenophontis quae exstant. Tomus VI. Opuscula politica, equestria et venatica, cum Arriani libello De Vena-

1) Repetivit ea Blancardus in editione operum minorum Arriani a. 1683 (cf. supra n. 2), p. 226—232.

2) Cf. Phil. Iac. Maussacus in editione libelli pseudo-plutarchei De fluviis (Tolosae 1615), p. 192 sq.

tione. Rec. J. G. Schneider. Lipsiae 1815. Schneidero profuit spicilegium variarum lectionum, quas e Palatino Parisiis tunc asservato paulo ante protulerat F. J. Bast, *Lettre critique à M. J. F. Boissonade* (Parisiis 1805). Schneiderianam iteratis curis in lucem edidit G. A. Sauppe a. 1838.

7. In Arriani operum editione Didotiana (Parisiis 1846), in qua *Anabasin* et *Indicam* recensuit F. Dübner, opera minora praeter *Indicam* curavit C. Müller, cf. Dübneri Praef. p. V.

8. Editorum quos memoravi quum post Holstenium nemo Palatinum inspexisset, R. Hercher in eo codice, inde ab a. 1815 denuo Heidelbergae asservato, *Cynegeticum* cum pulvisculo excussit, cf. *Philol.* 7, 1852, p. 278—296 et p. 448—465, tum libellum ipsum recensuit in Arriani scriptorum minorum editione Teubneriana a. 1854, quam a. 1885 denuo curavit A. Eberhard, cf. p. IX.

9. Xenophontis *Opuscula politica, equestria et venatica*, cum Arriani libello de venatione, rec. L. Dindorf. Oxoniae 1866.

In mea editione ubi nihil adnotavi, ea quae dedi conspirant cum Palatino, a quo raro discessi. Etiam in declinatione vocis *λαγώς* ei obtemperandum ratus non cum Herchero formas atticas, de quibus cf. Kühner-Blass 1 p. 141, reposui, sed scripsi *λαγῶ* vel *λαγωοῦ*, *λαγῶ* vel *λαγωῶ*, *λαγῶ* vel *λαγῶν*, *λαγωῶ*, *λαγωῶν*, *λαγωοῖς*, *λαγῶς* vel *λαγωούς*, prout quoque loco P eas formas praebet.

DE PERIPLO PONTI EUXINI.¹⁾

§ 7. DE COD. PALATINO GR. 398 ET DE EIUS APOGRAPHO LONDINIENSI.

Sicut Arriani *Cynegeticum* ita eius *Periplus Ponti Euxini* solus ad litterarum renascentium aetatem tulit Pa-

1) *Peripli* maiorem partem Arriano abiudicavit Brandis, *Rhein. Mus.* 51, 1896, p. 109, cui astipulati sunt Kiessling, *R. E.* VIII (1913) p. 274; Minns, *Scythians and Greeks* (1913) p. 24; Chapot, *Revue des études gr.* 34, 1921, p. 129. Totum *Periplus* Arriano vindicaverunt Reuss, *Rhein. Mus.* 56, 1901, p. 369; Patsch, *Klio* 4, 1904, p. 68; Roos, *Mnemos.* 54, 1926, p. 101.

latinus gr. 398, nunc initio mutilus, de quo cf. p. XI sq. Periplum exhibet f. 30^v—f. 40^r.

E Palatino adhuc integro fluxisse partem priorem cod. Londiniensis Musei Britannici add. 19391 demonstravit et Londiniensem accurate descripsit C. Müller, *Fragm. Hist. Graec.* V (1883) p. XVI sqq. Membranaceus est, forma maxima, saec. XIV vel XV exaratus scriptura tam pressa et minuta, ut una pagina tot circiter verba habeat quot in Palatino paginis quinque et dimidia contineantur. Librarius Cynegeticum omisit. Codex olim in monasterio quodam montis Athoi asservabatur, unde a. 1853 in Museum Britannicum pervenit. Praeter alia codice Londiniensi continentur haec:

Anonymi Byzantini Periplus Ponti Euxini pseudo-arrianeus, de quo vide p. XVI, totus, f. 4^v l. 10—f. 7^v l. 8.

Arriani Periplus Ponti Euxini, f. 7^v l. 9—f. 9^v l. 2 ab ima.

In Arriani Periplo Londiniensem, ut par est, neglexi.

§ 8. DE CETERIS SUBSIDIIS CRITICIS.

A. De Menippo et Marciano.

Menippus Pergamenus, qui Augusti et Tiberii temporibus floruit¹⁾, scripsit *τῆς ἐντὸς θαλάσσης περίπλου*, cuius operis nunc perditum epitomen confecit anno p. C. circiter 400 Marcianus ex Heraclea Ponticus.²⁾ Sed ne Marcianum quidem integrum habemus, quum, praeter indiculi capita postrema et prooemium, initium tantum ipsius Periplus, a Bosporo Thracico et templo *Διὸς Ὀυρίου* in latere Asiatico sito usque ad Amisum oppidum et Chadisium fluvium pertinens, servatum sit. Marcianum, adiectis Menippi fragmentis paucis quae apud Stephanum Byzantium inveniuntur, edidit C. Müller, *Geogr. gr. min.* I (1855) p. 564 sqq.

1) Cf. Müller, *G. G. M.* I p. CXXXV sqq.; H. Berger, *Gesch. d. wissenschaftl. Erdk. d. Griechen*² (1903) p. 533.

2) Cf. Müller, *G. G. M.* I p. CXXIX; Christ-Schmid, *Gesch. d. griech. Literatur*⁶ II 2, 1924, 1044, 45.

Arrianum in Periplo ea, quae non de suo narraverit sed aliunde sumpserit, petivisse e Menippo suspicatus est Müller l. l. p. CXIII, CXXXVII.¹⁾ Quod quamquam minime certum est — nam similitudo quam interdum in singulis verbis inter Arrianum et Marcianum deprehendere sibi visus est Müller, perexigua est — locos tamen parallelos Menippi et Marciani in calcibus paginarum notavi.

B. De auctoribus qui Arriani Periplo usi sunt.

Auctor anonymus Peripli Ponti Euxini pseudo-arrianei, qui saec. p. C. quinto vixisse videtur, opus suum, vel potius centonem, paucis exceptis conglutinavit e Marciani epitome Peripli Menippe, ex Arriani Periplo, e periegesi iambica quae sub Scymni nomine fertur, e pseudo-Scylacis periplo, cf. Müller, G. G. M. I p. CXVI sq.; A. v. Gutschmid, Kleine Schriften I p. 24. Ex Arriano et Marciano titulum et argumenti indiculum conflavit, e Marciano sumpsit ordinem Peripli — incipit enim a Bosporo Thracico et a templo *Διὸς Ὀυρίου*, et dextrorsum pergens totam Ponti oram legit quoad Byzantium pervenerit — et alia multa, sed etiam ex Arriano non pauca ad verbum exscripsit, praesertim breves notitias geographicas et historicas vel mythologicas, necnon nomina, quae ab Arriano memorantur, exhibet omnia. Quum in pericopis ex eo petitis lectiones nonnullas habeat textu Arriani Palatino praestantiores, et semel etiam sententiam servaverit in Arriano scribae errore omissam (Arr. Per. 11, 5), patet eum peripli arrianei exemplari bonae notae usum esse.

Totum quidem Anonymi Periplum servaverat idem Palatinus, qui Periplum Arriani tradidit, sed quum is codex initio mutilus sit, nunc finem Anonymi tantum (inde a vocibus *-σμοῦ τε πάθος*, cf. supra p. XII l. 1) praebet, nempe descriptionem orae Ponti septentrionalis et occidentalis a Tanai fluvio ad Bosporum Thracicum. Quoniam Palatinus cum Arriani ipsius tum pseudo-arrianeum periplum continet,

1) Müllero astipulatus est Christ-Schmid l. l. p. 747.

eius lectiones non uno siglo indicari possunt. Ne qua confusio oreretur, his siglis usus sum:

P = cod. Palatinus in Periplo Arriani.

p = " " " " Anonymi.

Initium Anonymi exhibet cod. Vaticanus gr. 143, chartaceus, saec. XIV, de quo cf. J. Mercati et P. Franchi de' Cavalieri, *Codices Vaticani graeci I* (1923), p. 168. Eum indicavi siglo V. Non omnia quae in Palatino perierunt, Vaticanus praestat, sed descriptionem tantum orae Ponti meridionalis a fano *Διὸς Ὀφίου* ad Ophiuntem fluvium. Probabile est V e Palatino adhuc integro fluxisse, quamquam id demonstrari non potest. Cur librarius non totum opusculum absolverit, sed tertia fere parte descripta substituerit, in obscuro est. Müller, G. G. M. I p. 402—423 fragmenta in Vaticano et in Palatino servata coniunctim ita edidit, ut ea eiusdem peripli partes primam et postremam esse, quum media pars desideraretur, — id quod iam perspexerat Holstenius, sed editores ad id tempus neglexerant — omnibus pateret.

Totum Anonymi periplum habet cod. Londiniensis Musei Britannici add. 19391, e Palatino nondum mutilato descriptus (cf. p. XV), quem siglo I indicavi. Ex eo partem mediam Anonymi usque eo incognitam edidit Müller, F. H. G. V (1883), p. 174—184, et varias lectiones, quas I in prima anonymi parte ad id tempus e solo V cognita praebebat, publicavit l. l. p. XIX sqq.¹⁾

Editio, quae totum Anonymi opusculum contineret, nondum prodit, sed si Mülleri singularum partium editiones inter se coniungas, integrum opusculum habeas, nempe:

1) Anonymi excerpta pauca habet cod. Vindobonensis 292, f. 315—316, unde locum quendam transscripsit Lambecius in *Commentariis de Bibliotheca Caesarea Vindobonensi* V p. 534, quem in Arriani periplum (12, 1) iniuria inseruit Hudson et Hudsonum secuti inseruerunt ceteri editores praeter Müllerum, cf. Müller, G. G. M. I p. CXV et p. 402 adnot. Excerpta Vindobonensia prae ceteris Anonymi codicibus neglegi possunt.

Anonymi initium, § 1—42, G. G. M. I p. 402—412
exstat in Londiniensi et in Vaticano,

mediam partem, § 42, 1—42, 29, F. H. G. V p. 174—
184; exstat in solo Londiniensi,

finem, § 43—92, G. G. M. I p. 412—423; exstat in
Palatino et in Londiniensi, eius apographo.

Anonymi Palatinum et Vaticanum, necnon Londiniensis
eam partem, quae Palatini folia nunc perditā repraesentat,
contuli, in p et l usus imaginibus phototypicis, quas prae-
fecti bibliothecarum Heidelbergensis et Musei Britannici
meo rogatu faciendas curaverunt. Müllerum non raro in
tradendis codicum lectionibus errasse comperi.

Locos Anonymi ex Arriano haustos in calcibus paginarum
ita indicavi ut sicubi Anonymus Arriano ad verbum fere
exscripto nihil paucave mutaverit vel addiderit, usus sim
siglo —, e. g.: p. 105, 16—p. 106, 5 = Anon. 39 b (indi-
cantur Anonymi paragraphi a Müllero constitutae); sin
vero Arrianum adhibuit quidem, sed eius verba immutavit
vel nonnulla ex alio fonte, Marciano praesertim, inseruit,
posui abbreviationem: cf., e. g.: p. 107, 18—p. 108, 6 cf.
Anon. 38.

Lectiones Anonymi ab Arriani textu Palatino discrepantes
in apparatu critico attuli, sed quoniam non Anonymi sed
Arriani periplum edo, silentio praetermisi cum ipsius Ano-
nymi mutationes et additiones quae videntur, tum eas lec-
tiones, quae Arrianum non spectant et eas quae procul du-
bio falsae et librario, non ipsi Anonymo, imputandae viden-
tur. Quapropter sicubi in ea Anonymi parte, quam et l et V
servaverunt, alter eorum in pericopis ex Arriano depromptis
cum Arriano consentit sed alter ab eo discrepat, varian-
tem lectionem non notavi.

Procopium in descriptione regionum Ponticarum (Bell.
Goth. IV 2) imprimis rationem habuisse Arriani Peripli
quum demonstraverit J. Jung, Wiener Studien 5, 1883,
p. 99 sqq., eius locos Periplum spectantes in adnotatione lau-
davi. Procopius semel tantum (Bell. Goth. IV 14, 47 p. 535

ed. Bonn.) Arriani nomen citavit, sed eo loco vel per errorem lapsus vel Arriani Historia Alanica usus est.¹⁾

Stephanus Byzantius septies nomina geographica citat ex Arriani Periplo sumpta, idque semel (s. v. Ἀφλαί) additis verbis ὡς Ἀρριανὸς ἐν περίπλῳ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, quum ceteris locis ascriptum sit tantum ὡς Ἀρριανός.

§ 9. DE EDITIONIBUS PERIPLI PONTI EUXINI

1. Ἀρριανοῦ περίπλους Εὐξείνου πόντου... Froben. Basileae MDXXXIII. Hanc editionem curavit Sigismundus Gelenius, qui Palatinum fideliter exprimendum curavit emendationem non tentavit.

2. Arriani Ponti Euxini & maris Erythraei Periplus... (rec.) J. G. Stuck. Genevae, E. Vignon, MDLXXVII, cum commentario grandis molis.

3. Arriani operum minorum editio Blancardi (Amst. 1683), cf. p. XIII.

4. Geograph. Graec. Minorum editio Hudsoni, vol. I □ (Oxonii 1698), cf. p. VIII.

5. Arriani editio ab A. C. Borhek curata (Lemgoviae 1792—1811), cf. p. VIII.

6. Geographorum editio Viennensis, vol. I (1807), cf. p. VIII.

7. Arriani editio a N. Duca curata (Vindob. 1810), cf. p. VIII.

8. Geographi Graeci Minores. Rec. I. F. Gail. Vol. III. Parisiis 1831 (p. 43—85). Gail usus est spicilegio lectionum e Palatino a. 1805 a F. J. Bast prolatarum, cf. p. XIV.

9. Arriani Periplus Ponti Euxini... ed. S. F. G. Hoffmann. Lipsiae 1842.

10. Arriani editio Didotiana (1846), in qua Periplum curavit C. Müller.

1) Leo Diaconus semel Arriani Periplum citat, idque iniuria, IX 6 p. 150 ed. Bonn., de quo loco cf. G. Bernhardt, *Analecta in geographos minores* p. 21; Müller, *G. G. M. I* p. CXIV et p. 414 adnot.; Roos, *Mnemos.* 54, 1926, p. 116 sq.

11. In *Geographis Graecis Minoribus*, vol. I (Parisiis 1855) p. 370—401, C. Müller iterum *Periplum* edidit additis prolegomenis et adnotationibus necnon tabulis geographicis.

12. R. Hercher (1854) primus editorum post Gelenium accuratam Palatini notitiam habuit, quem ipse contulerat. Nonnullas lectiones Anonymi ad Arrianum spectantes notavit Eberhard (1885).

- Mea *Peripli* editio, ubi nihil adnotavi, cum Arriani textu Palatino conspirat. Divisionem in capita secutus sum eam quam dederunt cum Müller in Arriani editione Didotiana tum Hercher et Eberhard. Aliam capitum distributionem dedit Müller in *Geographis Gr. Minoribus*, cuius numeros suo quemque loco ascripsi addita littera M. Praeterea in marginibus adieci numeros paginarum editionis Hudsonianae, addita littera H.

Adnotationem trifariam dispertitus sum. Primo loco posui, si qui loci paralleli indicandi erant ex iis auctoribus, qui Arriani *Periplo* usi sunt, sc. ex Anonymo, Stephano, Procopio. Secundo loco indicavi eos locos, quibus Arrianus ipse usus est et pauca addidi quae *Periplum* legentibus prodesse posse videbantur. Tertio loco dedi apparatus criticum. Tabulam geographicam conficiendam curavi ad exemplum tabulae XVI *Tabularum in Geographos Graecos Minores* a Carolo Möllero instructarum (Parisiis 1855).

DE TACTICA ET DE ACIE CONTRA ALANOS.

DE COD. LAURENTIANO GR. LV 4 ET DE CODICIBUS

§ 10.

EX EO DERIVATIS.

Arriani *Tacticam* et *Acie* contra Alanos ad nascentium litterarum tempora solus servavit cod. Laurentianus gr. LV 4, quo continetur corpus quoddam scriptorum tacticorum aetate Byzantina constitutum, cf. Bandinius, *Catal. cod. mss. graec. Bibl. Laurent.* (Florentiae 1764), II p. 218 sqq.; K. K. Müller, *Ein griechisches Fragment über Kriegswesen* (in: *Festschrift für L. Urlichs*, Würzburg 1880) p. 106 sqq. Eum siglo F indicavi.

DE TACTICA ET DE ACIE CONTRA ALANOS XXI

Laurentianus, membran., saec. X scriptus, damnum multorum foliorum passus est, quam mutilationem inde ortam esse quod singulis fere singulorum auctorum libris folium primum detractum esset ob lemniscos miniatos, iam vidit Holstenius apud Bandinium l. l. Quo factum est ut *Tacticae* initium, finis *Aciei* contra Alanos perirent, et huius libelli titulus, illius subscriptio tantum superessent. *Tactica* enim nunc incipit summo folio 182^r in medio prooemio, exsecto folio quod praecedebat et eius opusculi titulum et prooemii initium continebat, et desinit f. 195^v aliquanto supra mediam paginam, reliqua huius paginae parte vacua relicta. Subscriptionem habet ἀρριανοῦ τέχνη τακτική. *Tacticam* sequitur *Acies* contra Alanos, qui libellus incipit summo f. 196^r et titulum habet atramento rubro ab eadem manu scriptum ἀρριανοῦ ἔκταξις κατὰ ἀλανῶν, desinit infimo f. 197^v in media sententia, quum folium quod sequebatur et libelli finem et subscriptionem continebat, exsectum sit. Quum ceteri omnes codices, in quibus ea duo opuscula leguntur, ea eodem modo manca exhibeant, iam dudum intellectum est eos ex Laurentiano, in quo hoc damnum ortum sit, sive ipso sive ex apographis eius descriptos esse. □

Laurentianus nitide et diligenter scriptus est. Librarius exemplar quo usus est fideliter transscripsit neque ingenio indulsit, sed ea tantum dedit quae in archetypo legere sibi videbatur, etiamsi sensu cassa essent. Nonnunquam spatium litterarum nonnullarum vacuum reliquit, sive quod eis locis quid codex ab eo descriptus exhiberet dispicere non potuit, sive quod is ibi lacunulis laboravit.¹⁾ In universum verba *Tacticae* melius tradita sunt quam *Aciei*.

Arriani libellos in F contulit Eberhard, qui etiam usus est collatione ab I. Droysen in usum Hercheri facta, cf. eius Praef. p. VIII. Ipse Laurentiani partem Arrianeam denuo excussi.

1) Easdem librarii codicis F proprietates in textu Asclepiodoti animadvertit W. A. Oldfather, Amer. Journ. of philol. 41, 1920, p. 128 sq.

Prae archetypo Florentino quum ceteri codices negligi possint, eos enumerare sufficiat.

- Bernensis 97, olim Bongarsianus, chart., saec. XVI, cf. C. G. Müller, Neue Jahrb. f. Philol. u. Paedag., Suppl. 4 (1836), p. 553 sqq.; H. Köchly, De scriptorum militarium graecorum codice Bernensi (Ind. lect. Univ. Turic. 1854); H. Hagen, Catal. codicum Bernensium (1874), p. 147. Eo usi sunt Hercher et Köchly.
- Parisinus 2446, chart., saec. XVII, cf. Omont, Invent. somm. II p. 263. Etiam eo Koechly usus est.
- Parisinus 2522, chart., saec. XV, cf. Omont l. l. II p. 277. Aciem tantum, non Tacticam continet.
- Parisinus 2539, chart., saec. XVII, cf. Omont l. l. II
- p. 280. Tacticam tantum, non Aciem continet.
- Parisinus Suppl. gr. 270, chart., saec. XVII, cf. Omont
- l. l. III p. 241. Tacticam tantum, non Aciem continet.

§ 11. DE CETERIS SUBSIDIIS CRITICIS.

Arriani *Tactica* duabus partibus constat, in quarum priore agitur de instruendo exercitu qualis fuit apud Graecos et Macedonas aetate quae dicitur hellenistica, in altera exercitationes equitum Romanorum, quae ipsius Arriani aetate haberi solebant, accurate describuntur. In hac parte Arrianus neque a prioribus rerum militarium scriptoribus quicquam mutuatus esse videtur, neque posteriores eam utpote nimis peculiarem compilaverunt¹⁾, sed partis prioris, quae tacticam artem complectitur, cum fontem habemus ab Arriano adhibitum, tum nonnulli eorum, qui postea de rebus tacticis scripserunt, eam in usum suum converterunt. Quo factum est ut ad Arriani verba constituenda praeter Laurentianum etiam aliis subsidiis uti possemus.

1) Ex hac parte unus, quod sciam, locus fluxit apud Suidam, s. v. *σημεία Σκυθικά*, e Tact. 35, 3. 4. Qua via haec ad Suidam, qui ipsam Arriani *Tacticam* non excerptissee videatur, pervenerint, incertum.

DE TACTICA ET DE ACIE CONTRA ALANOS **XXIII**

A. De Aeliano Arriani fonte et de Asclepiodoto.

Arrianus quum priorem partem *Tacticae* conscriberet, in universum nihil aliud fecit nisi quod suis verbis exposuit quae nonnullis annis ante praeceperat Aelianus in ea quam adhuc habemus *Arte Tactica*. H. Köchly probare quidem studuit alteram tantum libelli arrianei partem, quae de exercitationibus equitum Romanorum agat, ab Arriano esse scriptam, priorem vero, quae artem complectatur, non esse Arriani sed Aeliani, eamque *Tacticam*, quae in libris manuscriptis sub Aeliani nomine circumferatur, esse operis Aeliani recensioem sive editionem posteriore demum tempore factam, admodum immutatam, additamentis ex Asclepiodoti *Tactica* petitis auctam¹⁾, sed hanc Köchlyi opinionem merito explosit R. Förster, *Herm.* 12, 1877, p. 426 sqq., et firmis-
simis argumentis stabilivit totam Arriani *Tacticam* genuinum huius auctoris opus esse, in quo eum adhibuisse Aeliani *Artem Tacticam*, hunc vero transscripsisse *Artem Asclepiodoti*.²⁾

Asclepiodoti, qui Posidonii Rhodii discipulus fuisse videtur³⁾, *Ars Tactica* solo codice F eiusque apographis servata est. Eam primus in lucem dedit H. Köchly, *Griech.*

1) H. Köchly, *De libris tacticis, qui Arriani et Aeliani feruntur*, dissertatio. Index lectionum Univ. Turic. 1851. Supplementum. Ind. lect. 1852.

—, *Libri tactici duae, quae Arriani et Aeliani feruntur, editiones emendatae descriptae et inter se collatae*. Ind. lect. Univ. Turic. 1853.

—, *Griech. Kriegsschriftsteller* II 1 (1855), p. 74 sqq. 204 sqq.

2) Försteri sententiam novis argumentis probaverunt H. R. Grundmann, *Quid in elocutione Arriani Herodoto debeat* (Diss. Lips. 1884) p. 83 sqq., et K. Hartmann, *Über die Taktik des Arrian* (Progr. gymn. Bamberg. 1895). Arrianus pauca exempli sui praecepta, quippe quae eius aetate inutilia essent, praetermisit, sc. ea quae de curribus bellicis et de elephantis Aelianus exposuerat, cf. Ael. 22 et Arr. 19, praeterea nonnulla addidit Romanorum propria, cf. Arr. 3, 5; 4, 7; 11, 4.

3) Cf. K. K. Müller, *R. E.* II (1896) p. 1637; W. A. Oldfather in editione p. **XXIV** adn. 1 laudata p. 230 sqq.

Kriegsschriftsteller II 1 (1855), p. 128 sqq., adhibitis recentioribus tantum nonnullis codicibus, nuper e codice F eam edidit W. A. Oldfather.¹⁾

Aeliani, quem imperante Traiano commentarium conscripsisse probabile est²⁾, textus genuinus quia legitur in solo F eiusque apographis, recensio Florentina nominari solet. Hanc primus secutus est Köchly in proecdosi a. 1853 (in Ind. lect. Univ. Turic., cf. p. XXIII adn. 1) et in editione a. 1855 (Griech. Kriegsschriftst. II 1 p. 236 sqq.), quum priores editores recensionem Parisinam quae dicitur posteriore tempore multimodis immutatam et amplificatam dedissent. In recensendo Arriano Aeliani recensionis Florentinae tantum ratio habenda est. Köchly codice F destitutus eam edidit e codicibus Parisino 2446 et Bernensi 97, de quibus cf. p. XXII. Quum ad Arriani verba recte constituenda accurata Aeliani, quem non raro presse secutus esset, notitia opus esse intelligerem, Aelianum in ipso F contuli, usus imaginibus phototypicis, quas H. Rostagno v. c. bibliothecae Laurentianae praefectus meo rogatu conficiendas curaverat.

B. De auctoribus qui Arriani *Tactica* usi sunt.

1. Urbicii, qui ineunte saeculo VI vixisse videtur³⁾, τακτικὸν meram epitomen esse Artis Arriani probavit R. Förster, Herm. 12, 1877, p. 464 sqq. Servatum est in cod. Ambrosiano gr. 139, olim B 119 sup., saec. XII, cf. K. K. Müller, Eine griech. Schrift über Seekrieg (1882) p. 18 sqq.; Martini et Bassi, Catal. codicum gr. bibl. Ambrosianae I (1906), p. 157 sqq. Ex Ambrosiano ceteri omnes fluxerunt. Urbicium solus adhuc edidit Förster l. l., usus Ambrosiani apographo Parisino.

2. In nonnullis Suidae codicibus — eos enumeravit Bi-

1) Aeneas Tacticus, Asclepiodotus, Onasander, with an English translation by members of the Illinois Greek club (Loeb Classical Library). Londinii 1923.

2) Cf. M. Jähns, Gesch. d. Kriegswiss. I (1889) p. 94 sqq.; K. K. Müller, R. E. I (1889) p. 482 no. 10.

3) Cf. Förster, Herm. 12, 1877, p. 463; Jähns l. l. p. 141; Krumbacher, Gesch. d. byzantin. Lit.² (1897) p. 635.

dez, Sitz.-Ber. d. preuss. Akad. 1912, p. 853 — et in omnibus editionibus ei subiunctus est catalogus quidam vocabulorum tacticorum sive lexicon vel potius glossarium militare incertae aetatis, cum titulo *ἐρμηνεία τῶν ἐπὶ στρατευμάτων καὶ πολεμικῶν παρατάξεων φωνῶν*. Hunc catalogum compilavit Suidas et omnia fere secundum ordinem alphabeticum digesta lexico suo inseruit. Idem glossarium publicavit Michael Vascosanus in calce editionis Thomae Magistri (Lutetiae 1532). Praeterea editum est a Bern. Montfaucon, Biblioth. Coislin. (1715) p. 505 sqq., e cod. Coisliniano 347, saec. IX vel X, de quo cf. Omont, Invent. somm. III p. 187. Quibus subsidiis instructus Köchly hoc opusculum recensuit et edidit Griech. Kriegsschriftst. II 2 (1855), p. 217 sqq., optimum codicem Coislinianum potissimum secutus. De fontibus eius egerunt W. A. Oldfather et J. B. Titchener, Classical Philology 16, 1921, p. 74 sqq., et probaverunt auctorem sua maximam partem ex Aeliano, praeterea ex Arriano et Asclepiodoto, pauca etiam ex alio fonte, qui hodie perisse videatur, hausisse.

3. Leo Imperator, qui ab anno 886 ad 911 regnavit — nam is Leo fuit qui cognomine Sapientis insignitus est¹⁾ — in libro cui titulus *τῶν ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος παράδοσις* inter fontes suos hic illic cum Arriano tum Aeliano usus est.²⁾ Leonis editionem adhibui quam dedit R. Vári in Sylloges tacticorum Graecorum ab Academia Litt. Hungarica publici iuris factae vol. III (1917—1922).

4. Michael Psellus (1018—1079)³⁾ opusculum exile scripsit *περὶ πολεμικῆς τάξεως*, quod totum ex Aeliano et

1) Cf. Jähns l. l. p. 160 sqq.; Kulakovsky, Byzant. Zeitschrift 8, 1899, p. 256.

2) Leo VII 79 (86) utrumque nominatim citat. Per errorem Aelianus et Arrianus laudantur ab Ioanne Laurentio Lydo, De mag. I 47 p. 49 ed. Wünsch. Auctor, cuius nomen ignoratur, qui imperante Iustiniano opus scripsit *περὶ στρατηγικῆς* (Griech. Kriegsschriftst. II 2 p. 1 sqq.), in eis capitibus, ubi de rebus tacticis egit, solum Aelianum adhibuisse videtur.

3) Cf. Krumbacher l. l. p. 433.

Arriano pendere videtur. Publici iuris factum est a Fr. Boissonade in Pselli De operatione daemonum editione (Norimbergae 1838), p. 120sq., e cod. Parisino 1182, saec. XIII (cf. Omont, Invent. somm. I p. 247), et repetitum ab H. Köchly, Griech. Kriegsschriftst. II 2, p. 235—238.

DE EDITIONIBUS TACTICAE ET ACIEI CONTRA

§ 12.

ALANOS.

1. Arriani *Tactica* & Mauricii *Artis militaris libri duodecim*... ed. Ioannes Schefferus. Upsaliae, H. Curio, 1664. Scheffer *Tacticam* et *Acie*m edidit e codice, quem Emericus Bigot sua manu e codice quodam Mediolanensi transcripserat¹⁾ et cuius margines vir doctus nescioquis emendationibus multis ornaverat.²⁾

2. In Arriani operum minorum editione Blancardi (Amst. 1683, cf. p. XIII) Schefferi textus et adnotationes repetita sunt.

3. et 4. Arriani editiones ab A. C. Borhek et a N. Duca curatae, cf. p. VIII.

5. In Arriani editione Didotiana (1846) scripta minora praeter *Indicam* recensuit C. Müller, „in *Tacticis adhibito codice*“, cf. Praef. Dübneri p. VI.

6. Editiones duae ab H. Köchly curatae, sc. in *Indice lect. Univ. Turic. a. 1853* (cf. p. XXIII adn. 1) et *Griechische Kriegsschriftsteller II 1* (Lipsiae 1855) p. 240 sqq. In utraque editione Köchly *Tacticae* Arriani priorem partem tantum dedit et eam cum Aeliani *Tactica*, quippe quas unius eisdemque libri diversas recensione putaret (cf. p. XXIII), ita edidit ut in singulis paginis ea, quae utrique auctori communia essent, inter se opponeret. Adhibuit codices Bernensem 97 et Parisinum 2446, cf. p. XXII.

□ 1) Bigotii archetypus Mediolanensis perisse videtur.

2) Codex Bigotianus post Schefferi mortem bibliothecae Upsaliensi illatus nunc perisse videtur, cf. Graux, *Notices somm. des mss. grecs de Suède. Archives des missions*, 3e série t. 15 (1889) p. 351.

7. In editione Teubneriana a. 1854 R. Hercher usus est Bernensi 97, in Teubneriana altera a. 1885 A. Eberhard primus adhibuit ipsum Florentinum, cf. p. XXI, praeterea Aeliani, Urbicii, Glossarii militaris lectiones nonnunquam citavit.

In mea editione divisionem in capita secutus sum eam quam dederunt Müller, Hercher, Eberhard. Aliam capitum distributionem habet Köchly, cuius numeros in marginibus suo quemque loco ascripsi addita littera K.

In *Tacticae* parte priore adnotationem trifariam partitus sum. Primum indicavi locos parallelos eorum auctorum qui Arrianum adhibuerunt, nempe Urbicii, Glossarii militaris, Leonis. Glossarii militaris etiam eos locos notavi qui quamquam vel certo vel probabiliter non ex Arriano sed ex Aeliano fluxerunt, de eisdem tamen rebus verbis paene eisdem agunt. Locos Suidae adnotare supersedi, quum is Glossario, non ipso Arriano, usus esse videatur. Raro attuli locos Pselli, cuius epitome tam exilis est ut nihil fere ex ea lucremur. Secundo loco enumeravi locos Aeliani ab Arriano adhibitos, quibus in usum eorum qui artem tacticam Graecorum curant, ascripsi locos Asclepiodoti, e quibus Aelianus sua hausit, quamquam illo Arrianus ipse usus esse non videtur. Tertio loco posui apparatus criticum, in quo omnes quidem quas codex F in Arriano habet lectiones a textu meo discrepantes commemoravi, sed e lectionibus auctorum qui ex Arriano sua deprompserunt, necnon e lectionibus codicis F in Arriani fonte Aeliano, eas tantum attuli quae ad Arriani verba constituenda usui esse posse mihi videbantur. In qua re nimia quam nimis pauca dare malui.

§ 13. DE FRAGMENTIS DE REBUS PHYSICIS.

A. Brinkmann c. m. v. Arrianum eum, cuius fragmenta tria de rebus physicis exstant in Stobaei Eclogis, non diversum esse a rerum scriptore Arriano demonstravit Rhein. Mus. 73, 1924, p. 373—401, et 74, p. 25—63, in dissertatione posthuma ab H. Herter edita et suppleta, quum

iam Wilamowitz, Herm. 41, 1906, p. 157 sq., Arrianum physicum, qui hucusque inter Eratosthenis et Agatharchidis aetatem, ineunte igitur secundo ante Christum saeculo, vixisse putabatur, saeculo post Christum secundo floruisse probavisset.

Unum an plura opera physica Arrianus conscripserit, non constat, cf. Capelle, Herm. 48, 1913, p. 349 sq.; Brinkmann, Rhein. Mus. 74, p. 56 sq. Mihi quidem duo scripsisse videtur:

1. *Περὶ μετεώρων*, laudatum ab Ioanne Philopono in Aristotelis Meteorol. p. 15, 13 ed. Hayduck (fr. 1 Roos) et a Prisciano Lydo in prooemio Solutionum ad Chosroem p. 42, 13 ed. Bywater (fr. 2 R). Ex eo opere fluxisse videntur Stobaei fragmenta duo postrema (fr. 3 et 4 R).

2. *Περὶ κομητῶν φύσεώς τε καὶ συστάσεως καὶ φασμάτων βιβλιδάριον*, laudatum a Photio, Bibl. cod. 250, p. 460 b 17 (fr. 5 R), e quo sumptum videtur Stobaei fragmentum primum (fr. 6 R).

De Arriani fragmentis a Stobaeo servatis egit W. Capelle, Herm. 40, 1905, p. 614 sqq., et 48, 1913, p. 345 sqq.; saepe ea attigit A. Rehm, Das siebente Buch der Naturales Quaestiones des Seneca und die Kometentheorie des Poseidonios (Sitz.-Ber. d. philos.-philol. Kl. d. Bayer. Akad. 1921, Abh. 1). Brinkmann l. l. ea docte illustravit et emendata edidit. Capellii, Rehmii, Brinkmanni dissertationibus debeo plerosque veterum physicorum locos parallelos in adnotatione citatos.

De Stobaei Eclogarum codicibus egit C. Wachsmuth in Prolegomenis editionis, vol. I (1884), ubi exposuit duos exstare libros manuscriptos, ipsos ex uno archetypo deductos, e quibus ceteros omnes pendere, nempe:

F = Farnesinum, nunc Neapoli in Museo nationali quod dicitur asservatum ibique III D 15 signatum, saec. XIV scriptum, de quo cf. Wachsmuth l. l. p. XXV sqq., et

P = Parisinum 2129, saec. XV, de quo cf. l. l. p. XXVII.

Nonnulla capita, inter quae Arriani apud Stobaeum fragmentum tertium (fr. 4 R), supersunt in solo Laurentiano VIII 22, = L, saec. XIV, de quo cf. l. l. p. XXVIII sq.

§ 14. DE EPISTULA AD L. GELLIUM.

Epistulam ad L. Gellium nescioquem, quam Arrianus praemisit Epicteti dissertationibus a se digestis, in hac editione Arriani quae exstant omnia comprehensura desiderari nolui. Sumpsi eam ex Epicteti editione ab H. Schenkl iterum recensita (1916), p. 5 sq. Periit Arriani *πρὸς Μασσαληνὸν ἐπιστολή*, quam Epicteti Enchiridio praemisit, cf. Simplicius, Comm. in Epict. Ench. praef. init. (Testim. 4).

DE ARRIANI OPERIBUS HISTORICIS NUNC

§ 15. PERDITIS.

1. De Timoleontis Corinthii rebus gestis.

2. De Dionis Syracusani rebus gestis.

Ex eis operibus, de quibus Arrianus ipse mentionem fecit in prooemio Bithynicorum (cf. Bith. fr. 1, 2), fragmenta non supersunt.

3. *Βιθυνικά*, in octo libros divisa, quae designavit potius quam excerpserit Photius, Bibl. cod. 93 (= Bith. fr. 1). De Photii Bibliothecae codicibus egit E. Martini, Textgeschichte der Bibliothek des Patriarchen Photios von Konstantinopel (Abhandl. d. K. Sächs. Ges. d. Wiss., phil.-hist. Kl. 28 No. 6, 1911), probavitque e duobus codicibus adhuc superstitis ceteros omnes esse derivatos, nempe ex

A = Marciano gr. 450, membran., saec. X, et ex

M = Marciano gr. 451, membran., saec. XII.

Quas lectiones A et M haberent in Photii epitomis Bithynicorum (cod. 93), Parthicorum (cod. 58), *τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον* (cod. 92), Martini summa benevolentia mihi impertivit.

Bithynicorum¹) fragmenta nonnulla servavit Stephanus

1) *Βιθυνικά*, non *Βιθυνικά*, Arrianus huic operi inscripsisse videtur. Apud Photium cod. 93 (Bith. fr. 1) *βιθυνικά* habet A (α suprascripsit alia manus), *βιθυνικά* M, sed in capitulum indice *βιθυνικά* AM, cf. Martini, Stud. z. Textgesch. d. Bibl. des Patr. Photios. I. Der alte Pinax (*Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς „Πεντηκονταετηρίδος“ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου*, 1914) p. 10 (304), 11; *βιθυνικά* etiam Steph. Byz. bis (fr. 5 et 7), semel Tzetzes (fr. 63), ubi hanc formam metrum vindicat. Ceteris locis *βιθυνικά* invenitur.

Byzantius¹⁾, qui decurtatus tantum ad nos pervenit, longe plurima Eustathius archiepiscopus Thessalonicensis in Commentariis ad Iliadem, ad Odysseam, ad Dionysium Periegetam. Eustathius Bithynica quater tantum nominatim citat (fr. 23, 24, 68, 69), sed quum praeter Anabasin (cf. J. Groeger, Quaestiones Eustathianae, Diss. Vratislav. 1911, p. 60 sqq.), Indicam (cf. p. V), Bithynica, nullum aliud Arriani opus manibus triverit — nam nullum apud eum Arriani fragmentum invenitur quod alii operi attribuendum est —, sequitur ea quae citato quidem Arriani nomine sed operis titulo non addito affert, si neque in Anabasi neque in Indica leguntur, sumpta esse e Bithynicis.²⁾ Denique pauca fragmenta afferunt Ioannes Tzetzes (fr. 14², 63, 65), Etymologicum Magnum (fr. 3), schol. ad Dionysium Byz. de Bospori navigatione (fr. 36³).³⁾

Multa fragmenta Bithynicorum indicavit iam J. E. Ellendt, De Arrianorum librorum reliquiis (Progr. gymn. Regiomont. 1836) p. 1—5, pleraque collegit et edidit C. Müller, F. H. G. III (1849), p. 591 sqq. Mox in Jacobi Fragmentis hist.

□ Gr. etiam Arrianea adire poteris.

4. *Ἀλανικὴ ἱστορία*, quam memorant Photius, Bibl. cod. 58 (= Parth. fr. 1) § 1, et Ioannes Laurentius Lydus, De mag. pop. Rom. III 53 i. f. (= Parth. fr. 6). Quum Lydus l. l. historiam Alanicam iuxta Parthicorum librum

1) Stephanus ex Arriani operibus adhibuit Anabasin (cf. Vol. I p. XLI), Indicam (cf. supra p. VII), Periplum Ponti Euxini (cf. p. XIX), Bithynica, Parthica.

2) Inter fontes ab Eustathio adhibitos fuit etiam Stephanus Byzantius isque iam epitomatus, quamquam non ubique tam corruptus et lacunosus quam nostri codices eum exhibent, cf. L. Cohn, R. E. VI (1907) p. 1484; G. Knauss, De Stephani Byzantii Ethnicorum exemplo Eustathiano (Diss. Bonn. 1910). Arrianea Eustathium ex ipso auctore, non e Stephano, sumpsisse apparet, si Eustathii locos cum Stephanianis ubi de eisdem urbibus vel regionibus agitur, comparas.

3) R. Förster in Libanii editione, vol. IV p. 337, 9, suspicionem protulit Libanium *ἐν μνηστικῇ ἐπὶ Νικομηδείᾳ* usum esse Arriani Bithynicis, sed re investigata nihil inveni quod eam opinionem corroboraret.

octavum nominet, illa non in plures libros divisa sed libro uno comprehensa fuisse videtur. Fieri potest ut Procopius eam in manibus habuerit, cf. p. XVIII sq. et p. 286. Fragmenta certa non supersunt, nam quam habemus *Ἐκταξιν κατὰ Ἀλανῶν* (p. 177 sqq.) non desumptam esse ex opere historico manifestum est, quum praecepta contineat quo modo agmen et acies contra Alanos instruenda sint, in usum exercitus Cappadocici cui Arrianus praefuit confecta.¹⁾

5. *Παρθικά*, in libros XVII digesta, e quibus pauca excerptis Photius, Bibl. cod. 58 (= Parth. fr. 1). Fragmentorum huius operis partem longe maiorem debemus Suidae, quamquam id semel tantum nominatim citavit (s. v. *γνώσις* gl. 3: *Ἀρριανὸς ἐν Παρθικοῖς*, = fr. 40). Suidas enim, qui sua non ex ipso Arriano sed ex eclogis illis historicis iussu imperatoris Constantini Porphyrogeniti confectis sumpsit (cf. p. VI), saepe fragmentis a se laudatis nomen quidem auctoris, sed non titulum operis unde sumpta sunt addidit, et in multis adeo ne auctorem quidem nominavit. Non raro igitur fragmenta ab eo servata Arriano per coniecturam tantum attribui possunt, sed quum Arrianus suo dicendi genere utatur, quod qui bene norit facile agnoscat, multa *ἀνωνύμως* tradita, si per res de quibus agunt liceat, propter sermonem vel certo vel probabiliter nostro vindices. Saepe tamen alia quaestio oritur. Inveniuntur enim in Suidae lexico praeter Anabaseos (cf. vol. I p. XLI), Indicae (cf. supra p. VI), Parthi corum fragmenta, etiam fragmenta *ἐκ τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον*, quod quamquam hoc opus nunquam ab eo nominatim laudatur, vel fragmento s. v. *ἀνεβάλλετο* tradito (= Hist. succ. Al. fr. 21) manifesto apparet.²⁾ In multis autem fragmentis incertum est utrum e Parthi cis an ex Historia Suc-

1) Cf. descriptio aciei exercitus Persarum, quam ante pugnam ad Gaugamela commissam Darius faciendam curaverat, v. Arr. Anab. III 11, 3.

2) Fragmenta Bithynicis vel Historiae Alanicae attribuenda Suidas non habet; eclogarii igitur Constantiniani ex Arriani operibus historicis Anabasin, Indicam, Parthica, τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον tantum excerpterunt.

cessorum Alexandri derivata sint. Quae igitur in fine huius editionis separatim posui, quum ceteris prout potui in alterutro opere suum cuique locum assignare conatus sim. De Suidae codicibus cf. p. VII.

Praeter Suidam nonnulla Parthicorum fragmenta servaverunt Stephanus Byzantius, Ioannes Laurentius Lydus (fr. 1, 2^b et fr. 6), Simplicius (fr. 30), Syncellus (fr. 1, 2^c), Ioannes Malalas (fr. 76, e Domnino). Parthica in animo habuisse videtur Euagrius, Hist. eccles. V 24: *γέγραπται δὲ περὶ τῶν χρόνων τούτων* (sc. ab Augusto ad Carum) *ἔνια Ἀρριανῶ τε καὶ Ἀσινίῳ Κοναδράτῳ*. Euagrius Arrianum fortasse novit intercedente Eustathio Epiphanensi, cf. A. v. Gutschmid apud Dierauer, Beitr. z. e. krit. Gesch. Trajans p. 177.

Parthicorum fragmenta collegit C. Müller, F. H. G. III p. 586 sqq., sed multa, praesertim Suidiana fere omnia, eum fugerunt, quamquam eorum nonnulla Ellendt l. l. p. 5—14 iam congesserat. De Parthis egerunt A. v. Gutschmid, Philol. 8, 1853, p. 355 sqq. (= Kleine Schriften III p. 125 sqq.); Roos, Stud. Arr. (1912), p. 4—64; K. Hartmann, Philol. 74, 1917, p. 73 sqq.

6. *Τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον*, in libros X digesta, quorum habemus epitomen satis amplam a Photio confectam, Bibl. cod. 92 (= Hist. Succ. Al. fr. 1). Centum fere post Arrianum annis P. Herennius Dexippus Atheniensis et ipse *τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον* conscripsit in IV libros divisa, quo opere eum amplius temporis spatium complexum esse quam Arrianum probavit G. Moser, Untersuchungen über die Politik Ptolemaeos I. in Griechenland (Diss. Lips. 1914) p. 49. Etiam Dexippi operis epitomen confecit Photius, Bibl. cod. 82, sed epitoma operis Arrianei multo exiliorem, quippe qua nihil fere enarratum sit nisi quo modo post Alexandri mortem principes Macedonum Babylone satrapias inter se dividerint. Quam narrationem quum Dexippus ex Arriano hausserit (cf. Phot. l. l. § 8), eam in hac editione iuxta Arrianam posui. Cetera quae e Dexippo supersunt fragmenta (cf. Jacoby, Fr. gr. Hist. II A p. 475 sqq.) non recepi, quia

quatenus auctor ipse ea elaboraverit an ex Arriano vel alio fonte transscripserit, incertum est.

Etiam ex ipso Arriani opere fragmenta supersunt. R. Reitzenstein a. 1886 in cod. Vaticano gr. 495 duo folia rescripta (230 et 235) detexit, in quibus antiquam scripturam, saec. X exaratam, intenta oculorum acie maximam partem legit, alia coniciendo restituit. E sermonis genere intellexit se Arriani fragmenta manibus tenere, quae propter res in eis traditas τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον libro VII esse attribuenda, et ea edidit Breslauer philol. Abhandl. III 3 (Vratislaviae 1888). Ab Ioanne Mercati viro reverendissimo, Bibliothecae Apostolicae Vaticanae praefecto, impetravi ut eorum foliorum imagines, ope novi quo Bibliotheca Vaticana nuper ditata est instrumenti phototypici ad imagines codicum rescriptorum faciendas apti, conficiendas curaret et ad me mitteret, in quibus mihi multo labore nonnunquam contigit ut dispicerem quae Reitzenstein aut omnino non aut non recte legisset. Loci tamen medicaminibus chemicis olim infecti hodie ita offuscati sunt, ut in eis nihil omnino legi possit. Litteras incertas punctis singulis, vel, si incertissimae erant, binis punctis notavi. Reitzensteinii lectiones a meis discrepantes ibi tantum attuli ubi ipse quoque dubius haesi, sed commemorare eas quas falsas esse pro certo cognovi vel indicare ea quae ille nondum dispexerat, supervacaneum duxi.

In Suidae lexico etiam Arriani τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον fragmenta exstare p. XXXI dixi, in qua re difficilis oritur quaestio. Suidas enim nonnullos locos amplios servavit ad diadochorum historiam pertinentes, sed quum non solum Arriani, sed etiam Dexippi τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον fragmenta apud eum exstent, dubius haereas utri eorum loci illi anonymi attribuendi sint. Nihilominus eos in hanc editionem recepi (fr. *12, *17, *19, *22, *23, *26, *27), quum etiamsi Dexippi sint, is tamen in eis Arrianum secutus esse videatur.

Denique fragmenta nonnulla continet Lexicon περὶ συντάξεως, quod e cod. Segueriano sive Coisliniano Parisino 345 edidit Imm. Bekker in Anecdotis Graecis I (1814),

p. 117—180. Quum auctor eius lexi ex Arriani operibus Anabasin tantum et τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον excerpserit, necesse est, si fragmentum sub Arriani nomine ab eo traditum in illa non exstet, id ex hoc opere sumptum esse.

De Historia Successorum Alexandri egerunt U. Köhler, Sitz.-Ber. d. preuss. Akad. 1890, p. 557 sqq.; Roos, Stud. Arr. (1912), p. 65 sqq.; F. Grimmig, Arrians Diadochengeschichte (Diss. Hal. 1914).

7. Τίλλιβόρου τοῦ ληστοῦ βίος, cuius mentionem fecit solus Lucianus in Alexandro sive Pseudomanti 2, p. 109, e quo loco apparet Tilliborum, hominem ceteroquin ignotum, fuisse latronem, qui Asiae provinciae regiones nonnullas infestavisset. Fragmenta huius operis non supersunt; de eius indole suspicionem protulit L. Radermacher, Wiener Studien 33, 1911, p. 230.¹⁾

§ 16. DE OPERIBUS ARRIANO INIURIA ATTRIBUTIS.

De Periplo Maris Euxini aetatis Byzantinae, ex Arriani Periplo et ex aliis fontibus consarcinato, qui in titulo Arriani nomen prae se fert, iam egi p.XVI, neque est cur moneam Periplum Maris Erythraei, cui in cod. Palatino gr. 398, qui solus eum servavit, praescriptum est □ Ἀρριανοῦ περίπλους τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, a nostro alienum esse.²⁾

A. Brinkmann, Verhandl. d. 43. Vers. deutscher Philol. u. Schulm., 1895, p. 86 sqq., suspicionem protulit Palladii episcopi Helenopolitani (c. 363—431) opusculi περὶ τῶν τῆς Ἰνδίας ἐθνῶν καὶ τῶν Βραχμάνων³⁾ partem alte-

1) Arrianus praeter ea quae tractavimus opera historica etiam commentarium scripsit nunc perditum de Romanorum peditum exercitationibus — nam coniectura Haasii Tact. 32; 3 περὶ καὶ pro Laurentiani lectione corrupta reponentis mihi quidem certa videtur — idque ante a. 136/7 quo Tacticam conscripsit.

2) Cf. Müller, G. G. M. I p. xcvsqq., p. 257 sqq.; E. Kornemann, Festschrift zu C. F. Lehmann-Haupt's 60. Geburtstag (Janus I, 1921) p. 55 sqq.

3) Hoc opusculum cum separatim traditum et editum est

ram (cap. 11—16 ed. Müller) fluxisse e libello peculiari de Brachmanis nunc perduto, Arriani nomine iniuria ornato, cf. Pall. 10 i. f.: Ἀρριανοῦ . . . ὃ ἐκεκτῆμην πονημάτων ἀπέ-
 στειλα τῇ ἀνδρείᾳ τῆς σῆς καλοκαγαθίας, ὑποτάξας μου τῷ
 ὁπομνηματικῷ, et de eodem libello pseudo-arrianeo sermo-
 nem esse apud Aeneam Gazaem, Theophrast. p. 19 ed.
 Boissonade. Brinkmanno assensus est F. Pfister, Philol.
 Wochenschr. 1921, p. 569 sq., sed ita ut libellum illum re
 vera ab Arriano scriptum esse exque eo capita 11 et 12
 opusculi Palladiani sumpta esse suspicaretur. L. Früchtel
 in dissert. Erlang. a. 1920: Παλλαδίου περὶ τῶν τῆς Ἰνδίας
 ἐθνῶν καὶ τῶν Βραχμάνων, textkrit. u. literarhistorische Unter-
 suchung, apud Pallad. 10 i. f. agi putat de Arriani libro
 aliquo Epicteteo (Ἐγχειρίδιον puta).

Sive hanc sive Brinkmanni interpretationem probas, rei-
 cienda est utique suspicio Pfisteri ex ipso Arriano hausta
 esse Palladii capita 11 et 12, nam sermonis Arriano pro-
 prii, qui non solum in operibus eius historicis sed etiam in
 fragmentis de rebus physicis et in epistula ad L. Gellium
 facile agnoscitur, in his capitibus nec vola nec vestigium
 apparet.

§ 17. DE REBUS ORTHOGRAPHICIS.

In re orthographica eandem rationem inii quam in edi-
 tione Anabaseos, codicibus igitur in universum parui, cf.
 vol. I p. XLVII. Quae res eo facilius erat, quod singula
 scripta minora codicibus singulis eisque bonae notae servata
 sunt. Scripsi igitur σσ et ττ, ξὺν et σύν, ἐς et εἰς, εἵνεκα et
 εἵνεκα, γίγνομαι, γινώσκω et γίνομαι, γινώσκω, θαρσέω et
 θαρσέω, ἐθέλω et θέλω, ἔμελλον et ἡμελλον, μικρός et μι-
 κρός, μαλακός et μαλθακός, ἑκατοντάρχης et ἑκατόνταρχος,

(ab I. Camerario in Libello gnomologico, Lipsiae 1571, p. 110—
 149, et ab E. Bissaeo, Londinii 1665 et 1668), tam insertum
 est Pseudo-Callisthenis libro tertio (Ps.-Call. III 7—16, ed. C.
 Müller, 1846, p. 102—120). G. Kroll in nupera Pseudo-Callisthe-
 nis editione ea capita, quippe quae ab eo opere aliena essent,
 non recepit.

χροά et χροιά, prout has vel illas formas codices exhibent. Arrianum enim ipsum eam scribendi diversitatem affectasse puto. Verbi προσέχειν formas προσχών et προσχειν intactas reliqui, cf. Poppo ad Thuc. III 1, p. 148; Exc. post Gregor. Cor. ed. Schaefer p. 680, 21. Nominativi et accusativi formam ἱππεῖς iuxta formas ἱππῆς et ἱππέας non mutavi. Etiam in scribendo vel omittendo ν quod dicitur ἐφέλκυστικόν, et σ vocis οὕτως, nunc codices secutus sum, cf. R. Helbing, Grammatik der Septuaginta p. 22 sqq.; F. Sommer, Festschrift z. 49. Vers. deutscher Philol. u. Schulm. in Basel, 1907, p. 1 sqq. Vitia ex iotacismo orta in apparatu critico notavi, nisi quod codicum formas quales sunt στρατιγίαν Cyn. 1, 4, μεθιστήκει Per. 4, 3, tacitus correxi.

De accentibus haec habeo quae dicam:

Ἀραχωτῶν scripsi Hist. Succ. Al. 1, 36, Ἀραχώτων Photii codices AM; cf. Herodian. I p. 221, 29 ed. Lentz.

Δραγγῶν scripsi H. S. A. 1^b, 6, Δράγγων Photii AM; cf. vol. I p. XLIX.

Εὐμένης scripsi, Εὐμενής in Anab. et Ind. 18, 7 A; Εὐμένης in Dexippo (H. S. A. 1^b) Photii A et M; Εὐμενής in Arriano (H. S. A. 1^a) Photii A, Εὐμένης M; Εὐμένης etiam Suidas s. v. Κρατερός.

Κρατερός et in Anab. et in Ind. A, praeterea cum in Arr. tum in Dexippo Photii AM, necnon Suidas s. v. Κρατερός, quare paenitet me in Indica Κράτερος scripsisse (in H. S. A. retinui Κρατερός).

Κρατενᾶ Anab. VI 28, 4 et Ind. 18, 6 A; Κρατενά H. S. A. 1^a, 2 Photii A, Κρατέα M. Scripsi Κρατενά.

Λεοννάτος et in Anab. et in Ind. A; cum in Arr. tum in Dexippo Λεόννατος Photii A, Λεοννάτος M; Λεοννάτος Suid. s. v.; Λεονᾶτος Lexicon περὶ συντάξεως, Anecd. Bekk. I p. 178, 26. Scripsi Λεόννατος.

Ὀφέλλας sine acc. Ind. 18, 3 A; Ὀφέλλᾱς H. S. A. 1, 17. 18 Photii A, Ὀφέλλας M. Scripsi Ὀφέλλας.

Praeterea accentus ad solitas normas derexi.

In fine huius voluminis dedi fragmentorum conspec-

tum et indices auctorum ab Arriano citatorum, nominum propriorum, rerum memorabilium.

Restat ut gratias agam bibliothecarum praefectis, qui desideriis meis semper humanissime obsecuti sunt, Edgardo Martini, qui Photii codicum lectiones mihi subministravit, Felici Jacoby, qui inventa sua nonnulla per litteras mihi impertivit, Henrico Smilda, qui cum in plagulis corrigendis me adjuvit tum de locis nonnullis quid sentiret mecum communicavit, necnon bibliopolae honestissimo, qui hac temporum iniquitate editionem hanc in se suscipere et tabulis geographicis ornare non dubitavit.

Groningae, Non. Decembr. MCMXXVII.

DE HUIUS CORRECTIORIS EDITIONIS INDOLE

Hunc ad librum, quem A. G. Roos (cit. Roos) ut secundum editionis suae volumen Arriani Nicomedensis operum anno 1928 omnibus artibus studiisque instructum publicam in lucem protulit, vix esse potest, quod addas, nisi quod correxeris minimi momenti quasdam maculas contractas a viris primam illam editionem curantibus. e doctorum tamen cohorte, quod ad unum fere omnes Roosii editionem summis laudibus extulerunt, ne nimis augeatur paginarum numerus, paucorum saltem nomina conferre satis mihi sit:

Weymann, W., *Histor. Jahrbücher* 48, 1928, 639

Weymann, W., *Byzant. Zeitschrift* 28, 1928, 170–171

Chantraine, P., *Gnomon* 5, 1929, 245–250 (cit. Chantraine *Gnomon*)

Chantraine, P., *Rev. de Philologie* 55, 1929, 211 (cit. Chantraine *Revue*)

N. N., *Bulletin de l'Association G. Budé* 1929, 116–119 (cit. N. N.)

Sykutris, A., *Deutsche Literaturzeitung* 50, 1929, 214 (cit. Sykutris)

Jacoby, F., *Histor. Zeitschrift* 129, 1929, 410

Boissevain, U. Ph., *Museum* 36, 1929, 202–204

Thomson, W., *Cl. Review* 45, 1931, 83–84

Sunt quidem, quorum nomina praebeam hoc in conspectu, quod editionem singulorum librorum Arriani, hoc scilicet in volumine collectorum, post Roosium summo studio aggressi sunt:

Arrian. *History of Alexander and Indike*. With a translation by E. J. Robson, London-New York 1929–1933

Baschmakoff, A., *La Synthèse des Periples pontiques, Et. d'Ethnographie, de Sociologie et d'Ethnologie*, t. III, Paris 1948 (imprimis p. 81–107)

Arriano. *Periplo del Ponte Eusino* a cura di G. Marengi,
Coll. di Studi Greci XXIX, Napoli 1958

Ad hos addas:

The complete works of Arrian. Translated by E. J.
Chinnock, Greek Historians ed. by F. R. B. Godolphin,
Toronto 1942 (2 vol.)

Qui etiam quamvis luculentissime linguam Arriani
in patrium suum sermonem transtulerint, tamen
praeter omnes commendatam habuerim omnibus Arriani
studiosis illam editionem, quam – a. 1960 meritissime
iterum prelo subiectam – a. 1927 P. Chantraine omnibus
rebus summique ingenii muneribus ornatam publici
iuris fecit:

L'Inde. Texte et traduction par P. Chantraine, Coll.
G. Budé Les Belles Lettres, Paris 1927

Qua iam Roosium magnopere adiutum esse satis con-
stat ex ipsius verbis.

Huius autem voluminis praeter Indicam illam libris,
quod nulla re nisi fragmentis tantum nituntur, ita dedi
operam, ut ex libris antiquorum, quibus haec fragmenta
contineantur, adderem, quae mihi quidem singulos
Nostri locos illustrare videntur, a viris doctis alias par-
tim notata.

Ea tamen, quae in Stephani Byzantii libris aut cor-
rupta aut nimia quadam librariorum incuria recentio-
ribus temporibus perisse verisimile est, corrigi posse
opinio quam fovi per tempus aliquod evanuit summo
studio singulos locos longe lateque perspicere conanti.
codices enim cum ad unum omnes ex V maxime deprava-
to appareat ortos esse, vix invenias quomodo corri-
gas quamquam librarii nonnulli velut ille R neque
ingenio pepercerunt neque labori, fontes ut potuerunt
haurientes emendantes vel evitantes, quae rationi suae
repugnabant.

Suidae videlicet compendio cum operam dedi, maxime
dolebam, quod Roosius in Studiorum illo libro eminen-

tissimo de fragmentis ad Arrianum pertinentibus mira quadam eloquentia persuasit, quid quibus de causis quo ex opere cui Arriani libro ascribere debeamus, hoc in volumine autem nimia restrictione adductus multa neglegit, quae Nostro iam vindicasse videtur. quorum locorum autem, quod vix perspicui potest, cur vir ille diligentissimus de sua ratione destiterit, cognoscendi saltem lectoribus potestatem faciam, decerptorum sine dubio ex Arriani operibus ab illis primis compendii editoribus, id quod ne Felix Jacoby quidem, acerbissimus interdum et doctissimus rerum iudex, infitiat. sunt haec Suid. s. vv.

διαμέλλει	(cf. Plut. Ant. 40) Stud. 13, Jacoby FGrH II d 572
ποινήν	(cf. Just. XLII 2, 2-5) Stud. 8, Jacoby FGrH II d 568. res sine dubio spectat ad Mithridatem II. (a. 132 ?)
παρέστη	(cf. Plut. Crass. 22, Dio Cass. XL 22) Stud. 11, Jacoby FGrH II d 572. propter verborum usum attribuerim narrationi de morte Crassi
πρυτανευούσης	Stud. 14, Jacoby FGrH II d 572 (cf. huius ed. Parthic. fr. 20)
ἀμβάτας	Stud. 15, Jacoby FGrH II d 572
ῥύσις ὕδατος	Stud. 16, Jacoby FGrH II d 573
δυσχέρεια	Stud. 16, Jacoby FGrH II d 573
μεταδιδάξαι	Stud. 16, Jacoby FGrH II d 573
βούλιμος,	Stud. 17, Jacoby FGrH II d 573
ἀλεωρή	
ἀπεκαύθησαν	Stud. 17, Jacoby FGrH II d 573
πράγματα	Stud. 17 (adn.), Jacoby FGrH II d 573
ἐξήρκει	Stud. 17, Jacoby FGrH II d 573
ὑποζύγια	Stud. 17

(quae etsi Roosium recte Arriani loco de M. Antonii expeditionibus contra Parthos attribuere verisimile est, tamen, quod Arrianus res ante Traiani bella summatim tantum perstrinxisse mihi quidem videtur, dubium est,

an huius imperatoris gestis ascribas, aliorum scriptorum scilicet verbis haud satis ad confirmandum Roosii illam opinionem adiutus.)

- ἐπιτηδεύστερος* Stud. 18, Jacoby FGrH II d 573 (cf. etiam Tac. Ann. VI 32). res ad Tiberii Claudiique tempora spectat
- διαμώμενος* Stud. 27, Jacoby FGrH II d 574. ut ascribitur Neronis temporibus, ita tamen eodem quo locus s. v. *λύγιος* spectare potest (cf. huius editionis PS fr. 85)
- ψηφίσματα* Stud. 27, Jacoby FGrH II d, 574 (cf. etiam Tac. Ann. XV 5, Dio Cass. LXII 20, 4)
- συμβάς* Stud. 31 (adn.), Jacoby FGrH II d 575 (cf. etiam Dio Cass. LXVIII 19, 3–20, 4)
- ἐνίστασθαι* Stud. 31 (adn.), Jacoby FGrH II d 575. mihi quidem locus ad res a. 116 Babylone gestas spectare videtur
- ἐξυβρίζοντα* Stud. 31 (adn.)
- ἐξεισιτήκει* Stud. 36 (adn.), Jacoby FGrH II d 575
- χορῆναι* Stud. 37 (adn.), Jacoby FGrH II d 576
- ἐνδέξασθαι* Stud. 37 (adn.), Jacoby FGrH II d 577
- ἀφανές* Stud. 46, Jacoby FGrH II d, 577. an spectat ad terrae motum Antiochiae a. 115 ?
- ἀνεσχήκει* Stud. 49 (adn.), Jacoby FGrH II d 577
- ἀνίει* Stud. 49 (adn.), Jacoby FGrH II d 577
- κατὰ ῥοῦν* Stud. 49 (adn.), Jacoby FGrH II d 577
- παραπέταλοι* Stud. 52 (adn.), Jacoby FGrH II d 577
- ἀνάλημμα* Stud. 57, Jacoby FGrH II d, 579 (cf. Dio Cass. LXVIII 31). mihi quidem de Traiani bellis quibusdam agi videtur
- ὑποζύγια* Stud. 17
- ἀδιάσκενον* Stud. 57, Jacoby FGrH II d 579. an agitur de Hadriani temporibus ?

Praeterea in sua editione Suidae A. Adler (Suidae Lexicon, Lipsiae 1928–1938) nonnulla recte Nostro attribuit s. vv.:

<i>κάμαξ</i>	id quod cum loco s. v. <i>θώραξ</i> coniungas ut ad narrationem de Traiani expeditionibus pertinens (huius ed. PS fr. 20)
<i>διατρᾶν</i>	Dioni Cassio attribuit Toup, sed e Nostri operibus fluxisse mihi quidem vix dubium esse potest. de bellis hieme gestis cf. etiam huius ed. PS fr. 85
<i>πάροδος, διεφθαμένος</i>	Arriano attribuit Hartm. p. 81. dubium tamen, an tam multis verbis Noster egerit de M. Antonio cum Cleopatra regente.

E Suidae codicibus autem, ubi variantur, eas tantum lectiones attuli, quae ad Nostrum cognoscendum alicuius momenti esse possint, ceteris omnibus omissis, quae sine dubio negligentia nimiaeque festinatione librariorum quorundam orta esse nobis plane apparet. item, ne nimis onerem addendorum conspectum, supersedendum censebam, si quid apud Photium plura diligentioraque studia poscere videbatur (impr. p. L–LI).

Summa diligentia si retractes, quae ex Dionis illius Cassii libris nobis relicta sunt, multa ex Arriani operibus fluxisse et ad verbum paene transscripta esse Xiphilini etiam excerpta nobis demonstrant. ex quorum numero duo saltem exempla producere liceat, a viris doctis Nostro adiudicata:

LVIII 31, 1 (cf. Stud. 75). mihi quidem res coniungi cum huius ed. PS fr. 13 (Suid. s. v. *ἀποχρᾶν*) et 16 (Suid. s. v. *ἐπιτήδεια*) et 41 (Suid. s. v. *μεταξύ*, s. v. *προσκοπῶν*) debere videtur

LXVIII 29, 1 (cf. Stud. 54, Suid. s. v. *ἐπενόει*, W. Weber, Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Hadrian, p. 9)

Fragmentorum Graecorum Historicorum editionem (cur. F. Jacoby, cf. vol. 1 p. LIV, cit. FG^rH, nr. 156), Roosium ipsum in manibus habere antequam editionis suae secundum volumen ederet, sed satis perscrutari urgentia tempora non siverunt, id quod sua in recensione nobis demonstrat P. Chantraine (cf. p. 1). qua in re, ne nimio labore locos investigandi cursum ingenii reprimere cogaris, singulorum fragmentorum singulos in illa editione numeros in margine appinxi, legentibus ipsis tamen servato, ut consulant, quae in commentario suo (FG^rH II d) Jacoby notat. minime autem oblitus sis in locis ubi nihil legas nisi illud „fr.“ agi de Muelleri editione Fragmentorum Historicorum Graecorum (FHG, Parisiis 1841–1870).

Cod. Vat. gr. 495 (huius editionis *Tà μετὰ Ἀλέξανδρον* fr. 25) lectiones, quibus adhibitis F. Jacoby coniecturas R. Reitzensteinii supplevit et correxit, in conspectum dare non cunctemur, litteris in papyro conscriptis vix discernendis papyroque ipso multas lacunas exhibente, ita ut vix mireris virorum doctorum sententias valde inter se differre. locos itaque magni cuiusdam momenti summatim tantum perstringens cum mihi ipsi quidem satisfacere vix potuerim, omnibus, qui penitus rem sui facere in animo habent, suaserim, ut fontes ipsos adeant.

De codicibus, qui continent Arriani res tacticas (cf. p. XVIII–XXV) nuperrime A. Dain luculentissime duobus egit in locis: Ann. de l'Institut de Philologie et d'Histoire orientale II 1934, 157–184; Revue de Philologie 67, 1941, 21–28. quos codices, si ad unum omnes Roosius eodem studio ac alios aliorum Arriani operum perscrutari potuisset, vix mihi quidem dubium esse potest, quin aliquot in locis alias lectiones praebiturus fuisset. ita autem cum res se habeat, haud absque ulla ratione videtur, si proponam siglorum conspectum, quem perhibet Dain:

F Laurentianus LV 4

C Barberinianus gr. 59